

Bryssel den 1 oktober 2021
(OR. en)

11899/21

SOC 518
EMPL 376
ECOFIN 848
EDUC 297

NOT

från:	Sysselsättningskommittén
till:	Ständiga representanternas kommitté (Coreper)/rådet
Ärende:	Centrala utmaningar på sysselsättningsområdet: sysselsättningskommitténs huvudbudskap baserat på den årliga rapporten om sysselsättningssituationen och verktyget för bedömning av sysselsättningssituationen – Godkännande

För delegationerna bifogas sysselsättningskommitténs huvudbudskap baserat på den årliga rapporten om sysselsättningssituationen och verktyget för bedömning av sysselsättningssituationen, så att dessa kan godkännas av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) den 15 oktober 2021.

Den fullständiga årliga rapporten finns i dok. 11899/21 ADD 1.

Bedömningen finns i dok. 11899/21 ADD 2.

Centrala utmaningar på sysselsättningsområdet: sysselsättningskommitténs huvudbudskap baserat på den årliga rapporten om sysselsättningssituationen för 2021 och verktyget för bedömning av sysselsättningssituationen

1. I överensstämmelse med sitt uppdrag enligt artikel 150 i EUF-fördraget har sysselsättningskommittén utarbetat en årlig översyn av sysselsättningssituationen inom EU för rådet. Denna översyn ingår i 2021 års verktyg för bedömning av sysselsättningssituationen genom vilket framstegen mot målen för Europa 2020-strategin övervakas och centrala utmaningar på sysselsättningsområdet och goda resultat på arbetsmarknaden i hela EU och i var och en av medlemsstaterna identifieras. Bedömningen av sysselsättningssituationen bygger på resultaten från den gemensamma bedömningsramen för Europa 2021-strategin. Ramen är ett indikatorbaserat bedömningssystem som har utarbetats gemensamt av sysselsättningskommittén, kommittén för socialt skydd och kommissionen, och den omfattar allmänna och specifika politikområden i enlighet med riktlinjerna för sysselsättningen. Dess syfte är att snabbt identifiera centrala utmaningar och goda resultat på arbetsmarknaden inom dessa områden och stödja medlemsstaterna när de fastställer sina prioriteringar.
2. De huvudsakliga rönen från bedömningen för 2021 sammanfattas i den årliga rapporten om sysselsättningssituationen för 2021. De kompletterar slutsatserna från sysselsättningskommitténs multilaterala övervakning av genomförandet av rådets rekommendationer inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Rönen från bedömningen för 2021 återspeglar covid-19-pandemins djupgående inverkan på arbetsmarknaden.

3. Krisen har utsatt medlemsstaternas hälso- och sjukvårdssystem för aldrig tidigare skådade påfrestningar, samtidigt som de därmed förknippade åtgärderna för social distansering hade allvarliga konsekvenser för produktion, konsumtion och investeringar. För 2020 i dess helhet sjönk EU:s BNP med 6 % jämfört med föregående år. Enligt den interimistiska ekonomiska sommarprognosen 2021 kommer EU:s ekonomi att växa med 4,8 % 2021 och 4,4 % 2022. Arbetslösheten ökade från 6,7 % 2019 till 7,1 % 2020 och förväntas öka ytterligare till 7,6 % 2021 (innan den sjunker till 7 % 2022)¹. Medlemsstaterna förväntas ta sig ur krisen på ett ojämnt vis, vilket kan komma att undergräva de tidigare ansträngningar som gjorts under uppåtgående konvergens. Att ta itu med de problem som detta ger upphov till kommer att vara avgörande för en hållbar och inkluderande återhämtning.
4. Under det föregående decenniet ökade sysselsättningen inom EU kraftigt. Sedan Europa 2020-strategin antogs 2010 har arbetslösheten (åldrarna 20–64) inom EU:s 27 medlemsstater ökat med som mest 5,3 procentenheter (från 67,9 % 2010 till 73,2 % 2019) med den mest ihållande ökningen efter 2015. År 2019 var sysselsättningen inom EU rekordhög, men pandemin satte stopp för denna positiva utveckling. År 2020 sjönk sysselsättningsgraden till 72,5 % (78 % för män och 66,9 % för kvinnor), varvid sysselsättningsgraden sjönk i alla utom tre EU-medlemsstater. År 2020 hade femton EU-medlemsstater uppnått eller överträffat sina nationella mål enligt Europa 2020-strategin, och tolv EU-medlemsstater hade fortfarande inte uppnått sina mål. För framtiden är EU:s sysselsättningsmål för 2030 minst 78 % enligt handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Europeiska rådet välkomnade i linje med Portoförklaringen detta mål den 25 juni 2021².

¹ Enligt den ekonomiska vårprognosen 2020. (Det bör noteras att den interimistiska ekonomiska sommarprognosen inte innehåller någon information om arbetslösheten).

² <https://www.consilium.europa.eu/media/50845/2425-06-21-euco-conclusions-sv.pdf>

5. De politiska åtgärderna för att hantera pandemins följder har varit snabba och inbegriper sådana åtgärder som system för korttidsarbete för arbetstagare, inkomstsubventioner för egenföretagare samt likviditetsåtgärder för företag för att begränsa förlusten av arbetstillfällen under perioderna med åtgärder för att begränsa rörelsefriheten. EU:s sysselsättningsgrad sjönk därför inte dramatiskt, medan det endast skedde en blygsam ökning av arbetslösheten. Pandemins följder 2020 återspeglas dock i försämringen av (och volatiliteten hos) andra indikatorer, såsom det totala antalet arbetade timmar, frånvaro från arbetet samt åtgärder i samband med outnyttjat arbetskraftsutbud.
6. Vid bevakningen uppmärksammas ett antal negativa tendenser (2019–2020): en ökning av den nominella enhetsarbetskostnaden (24 medlemsstater), en lägre andel nyanställda (21 medlemsstater), en minskning av den totala sysselsättningen (20 medlemsstater) samt en lägre andel vuxna personer som deltar i utbildning (19 medlemsstater). Man identifierar vidare centrala utmaningar på sysselsättningsområdet i fråga om färdigheter och livslångt lärande, arbetsmarknadsdeltagande, de sociala trygghetssystemen, utbildningssystemen samt jämställdhet mellan könen.
7. I bedömningen identifierar man emellertid även några positiva tendenser för perioden 2019–2020. I synnerhet har det i femton medlemsstater skett en betydande ökning av andelen vuxna som har medelhög eller hög utbildning. Vidare har de ofrivilliga tidsbegränsade anställningarna minskat i tio medlemsstater, och i nio medlemsstater har lönegapet mellan könen minskat.
8. I sitt övergripande yttrande om den europeiska planeringsterminen inför mötet i juni 2021 i rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) konstaterade sysselsättningskommittén att covid-19-krisen krävde extraordinära åtgärder, vilket ledde till inrättandet av faciliteten för återhämtning och resiliens – ett helt nytt finansieringsinstrument för investeringar och reformer som syftade till att mildra krisens ekonomiska och sociala effekter och stödja en inkluderande och hållbar ekonomisk återhämtning samt en rättvis grön och digital omställning.

9. I det övergripande yttrandet noteras det vidare att den europeiska planeringsterminen fortfarande är ett effektivt samordningsverktyg för stödjande av hållbar ekonomisk tillväxt för alla, konkurrenskraft, sysselsättning och adekvat socialt skydd och social delaktighet, särskilt under den pågående krisen. När det gäller de förfarandemässiga anpassningarna i samband med planeringsterminen för 2021 anser kommitténs ledamöter att de ändringar som utlöstes av faciliteten för återhämtning och resiliens var motiverade, eftersom man var inriktad på brådskande krispolitiska åtgärder och reformer. Sysselsättningskommittén anser att dessa anpassningar bör förbli tillfälliga. Det finns ett starkt stöd bland kommitténs ledamöter för en snabb återgång till en övergripande process för planeringsterminen redan i nästa cykel. Insatserna för att rationalisera och optimera de kommande cyklerna bör inbegripa dialog med medlemsstaterna och grundliga diskussioner i de berörda rådskonstellationerna och deras rådgivande organ.
10. Sysselsättningskommittén välkomnar EU:s överordnade mål för 2030 inom ramen för handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter samt den tonvikt som läggs på den europeiska planeringsterminen som ett centralt övervakningsverktyg. EU:s nya överordnade mål för 2030 på områdena sysselsättning, kompetens och socialpolitik som läggs fram i planen och som välkomnades av Europeiska rådet är ett svar på uppmaningarna från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd samt ministrarna i rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) till uppföljning av Europa 2020-strategin³. Dessa mål bör integreras fullt ut i den europeiska planeringsterminen på grundval av erfarenheterna från Europa 2020-strategin. Sysselsättningskommittén ställer sig även bakom målet att förbättra övervakning och bedömning av sysselsättningssituationen och den sociala situationen i hela unionen till stöd för den reviderade sociala resultattavlan. Sysselsättningskommittén har därför gått med på införandet i den sociala resultattavlan av några utvalda, nya överordnade indikatorer på förslag av kommissionen⁴.

³ Medlemsstaterna uppmanas även att fastställa ambitiösa nationella mål som på ett lämpligt sätt bidrar till uppnåendet av EU:s överordnade mål, med vederbörligt beaktande av varje lands utgångsläge.

⁴ Dessa bör användas i den gemensamma sysselsättningsrapporten, samtidigt som man beaktar de klagoranden som krävs avseende deras definitioner och användning såsom anges i bilagan till *Yttrandet från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd om kommissionens förslag till en reviderad social resultattavla*, som godkändes av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) den 14 juni.

11. Trots anpassningarna av 2021 års europeiska planeringstermin fortsatte sysselsättningskommittén att övervaka medlemsstaternas insatser för att uppfylla 2019 och 2020 års relevanta landsspecifika rekommendationer. Sysselsättningskommitténs översyner visar att pandemins utbrott föranledde medlemsstaterna att inrikta sina insatser på att mildra krisens effekter på arbetstagare, hushåll och företag. System för korttidsarbete och lönesubventioner användes i stor utsträckning i syfte att bevara arbetstillfällena, i vissa fall baserade på befintliga – men utvidgade och/eller anpassade – instrument, medan man i andra fall införde nya åtgärder. Det gavs olika former av ekonomiskt stöd, särskilt till egenföretagare eller personer med atypisk anställning, inbegripet säsongarbetare och andra utsatta grupper (härvid är vanligtvis ungdomar och kvinnor överrepresenterade bland visstidsanställda). Det snabba stödet spelade en avgörande roll för att mildra krisens övergripande effekter på sysselsättningsnivåerna, säkerställde att arbetstillfällena kunde bevaras och lade grunden för hanteringen av övergångar på arbetsmarknaden.
12. Medlemsstaterna förstärkte de aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, särskilt när det gäller utbildning och rådgivning för arbetssökande och arbetstagare som löper stor risk att förlora sitt arbete. Lärande på distans, kompetensutveckling och omskolning samt digital utbildning har genomförts i syfte att stödja både arbetstagare och arbetssökande. Vidare har man gjort ansträngningar för att öka bemanningen vid de offentliga arbetsförmedlingarna och förbättra deras tekniska utrustning, inbegripet genom investeringar i digitalisering av tjänster för att öka deras kapacitet och säkerställa kontinuitet under pandemin och därefter. Medlemsstaterna tillämpade även ofta flexibla arbetsformer, såsom distansarbete.
13. Samtidigt vill medlemsstaterna underlätta omallokering av arbetstagare på arbetsmarknaden, där särskild uppmärksamhet ägnas åt utsikterna till anställning för de grupper som har drabbats hårdast av krisen, särskilt ungdomar, kvinnor, personer med funktionsnedsättning och personer med invandrarbakgrund. Kommissionens rekommendation om effektiva aktiva arbetsmarknadsåtgärder till följd av covid-19-krisen (Ease-åtgärder) stöder dessa ansträngningar genom angivandet av ett strategiskt tillvägagångssätt för att skapa nya arbetstillfällena och övergångar på arbetsmarknaden, inbegripet till digitala och gröna sektorer.

14. Samtidigt kvarstår i ett antal medlemsstater betydande utmaningar när det gäller de offentliga arbetsförmedlingarnas kapacitet och organisation, arbetssökandes tillgång till aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, ett verkningsfullt och riktat stöd till arbetssökande, unga som varken arbetar eller studerar och andra utsatta grupper samt undanröjandet av hinder för arbetsmarknadsdeltagande.
15. Krisen har haft en negativ inverkan på långtidsarbetslösas integrering på arbetsmarknaden, eftersom den har påverkat tillgången till och utbudet av individanpassad rådgivning och profilering samt registreringen och tillhandahållandet av integrerade tjänster. På grund av hälso- och säkerhetsaspekterna har många medlemsstater gjort ansträngningar för att flytta tjänster online. Resultaten av denna digitala omställning har emellertid varit blandade, delvis beroende på ojämlik tillgång till sådana tjänster bland långtidsarbetslösa och personer som står utanför arbetsmarknaden, särskilt de som har lägre digitala färdigheter.
16. När det gäller kvinnors situation på arbetsmarknaden står ett antal medlemsstater inför en rad gemensamma politiska utmaningar, särskilt vad avser den ihållande sysselsättningsklyftan, den höga andelen kvinnor som arbetar deltid, lönegapet och pensionsklyftan mellan könen samt den starka jämställdhetsdimensionen inom långtidsvården. I syfte att förbättra kvinnors chanser på arbetsmarknaden har medlemsstaterna investerat i förskoleverksamhet och barnomsorg för att på så sätt förbättra både tillgången till tjänster och kvaliteten på dessa. I detta sammanhang kan samordning mellan olika förvaltningsnivåer vara relevant för att säkerställa tillgången till tjänster. Vissa medlemsstater har dessutom reformerat föräldraledighet och föräldraförmåner samt utökat faderskapsförmånerna för att förbättra balansen mellan arbete och privatliv.

17. Utmaningar i samband med segmenteringen av arbetsmarknaden är fortfarande strukturellt relevanta. Pandemin har accentuerat befintliga sårbarheter, varvid förlusten av arbetstillfällen främst har varit koncentrerad till sektorer där mindre trygga anställningsformer dominerar (inbegripet verksamhet som egenföretagare) och ungdomar och utsatta grupper har drabbats extra hårt. Före covid-19-krisen genomfördes ett antal reformer för att man skulle ta itu med segmenteringen av arbetsmarknaden, och pandemin har i vissa fall betydligt bromsat genomförandet av dessa reformer. I många medlemsstater är arbetsmiljöinspektionernas insatser – liksom åtgärderna för att stärka deras kapacitet – avgörande faktorer för att man ska kunna minska segmenteringen av arbetsmarknaden. För detta ändamål kan åtgärder där man erbjuder sådana incitament som anställningsstöd på ett effektivt sätt kombineras med verkställighetsåtgärder i form av böter. Det är fortfarande viktigt att man ser över lagstiftningen om anställningsskydd och luckor i lagstiftningen för att man ska kunna ta itu med segmenteringen. Samtidigt kommer framväxandet av nya arbetsformer, i synnerhet arbete via digitala plattformar, att kräva ytterligare överväganden med avseende på de berörda arbetstagarnas arbetsförhållanden.
18. Vad avser beskattningen av arbete har det gjorts framsteg för att minska skattetrycket på arbete, särskilt för låg- och medelinkomsttagare, främst genom skattelättnader och sänkta sociala avgifter. Det kvarstår fortfarande frågor som rör skattesystemet, särskilt specifika kryphål eller ineffektivitet, samt negativa incitament att arbeta för den andra försörjaren i en parrelation. När det gäller odeklarerat arbete har man framhållit relevansen av flerdimensionella strategier samt den avgörande roll som innehas av arbetsmiljöinspektionerna och samarbetet mellan olika myndigheter.

19. Investeringar i kompetenshöjning, vuxenutbildning och livslångt lärande är även fortsättningsvis politiska prioriteringar. För att hantera krisen har flera medlemsstater ökat sina budgetar för att stärka investeringarna i utbildning och färdigheter, särskilt grundläggande digitala färdigheter, infrastruktur och onlinelösningar, såsom digitala plattformar. Medlemsstaterna tenderar att kombinera dessa åtgärder mot covid-19-pandemin med ett mer långsiktigt perspektiv i syfte att stödja effektiva övergångar på arbetsmarknaden, samtidigt som man även tar itu med utmaningarna i samband med den digitala och den gröna omställningen. Betydande investeringar och reforminsatser har gjorts på alla utbildningsnivåer – inbegripet förskoleverksamhet och barnomsorg, allmän utbildning, grundläggande och fortsatt yrkesutbildning, högre utbildning samt vuxenutbildning. Medlemsstaterna har även vidtagit åtgärder för att utbildningssystemen bättre ska anpassas till arbetsmarknadens behov, ta itu med frågor som rör skillnader i utbildning samt minska den digitala klyftan.
20. Framstegen med genomförandet av både 2019 och 2020 års landsspecifika rekommendationer är dock ojämna. Strukturella utmaningar är fortfarande ett stort problem i vissa medlemsstater och kräver ytterligare åtgärder, särskilt när det gäller elever som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning, utbildningsresultat inom allmän utbildning och yrkesutbildning (även när det gäller andelen underpresterande och Pisa-resultat), lågt deltagande i vuxenutbildning, underkvalificerad arbetskraft samt sociala och territoriella ojämlikheter när det gäller tillgång till utbildning, digitala färdigheter och infrastruktur. Covid-19-krisen har förvärrat befintliga problem genom ständigt återkommande nedstängningar och åtgärder för social distansering, något som har accentuerat den digitala klyftan och den ojämlika tillgången till utbildning. Man har betonat utsatta och missgynnade gruppers svåra situation i detta avseende liksom de utmaningar som personer med funktionsnedsättning ställs inför inom utbildningssektorn och när det gäller att få tillträde till arbetsmarknaden. Utöver nationella medel använder medlemsstater därför redan i stor utsträckning – eller planerar att använda – tillgängliga EU-medel, särskilt Europeiska socialfonden+ samt faciliteten för återhämtning och resiliens, för att genomföra relevanta reformer.

21. Såsom framhålls inom ramen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter är en reell dialog mellan arbetsmarknadsparterna och dessas hörande om utformningen och genomförandet av politiken i enlighet med nationell praxis avgörande för att man ska uppnå giltiga och hållbara politiska resultat. Bedömningen av framstegen med genomförandet av de landsspecifika rekommendationerna för den sociala dialogen har visat att det i de berörda medlemsstaterna finns relevanta ramar men att det behövs ytterligare insatser för att skapa ett meningsfullt deltagande av arbetsmarknadens parter. Betydande farhågor kvarstår vad avser de praktiska aspekterna av samrådet med arbetsmarknadens parter i fråga om transparens, tidsramar och meningsfullhet samt den verkliga inverkan på det politiska beslutsfattandet. En viss positiv utveckling har rapporterats, särskilt när det gäller arbetsmarknadsparternas ökade deltagande i utformningen av krisåtgärder samt fastställandet av minimilöner. Långsiktig kapacitetsuppbyggnad hos arbetsmarknadens parter är fortfarande ett viktigt mål.
